

Rate of advertising:	
1 inch, 1 column, one year.....	\$12.00
1 inch, 1 column, six months.....	\$7.00
1 inch, 1 column, three months.....	\$4.00
1 inch, 1 column, one month.....	\$1.00
1 inch, 1 column, one week.....	\$0.50
1 inch, 1 column, one day.....	\$0.25
1 inch, 1 column, one hour.....	\$0.10
1 inch, 1 column, one minute.....	\$0.05
1 inch, 1 column, one second.....	\$0.02
1 inch, 1 column, one third.....	\$0.01
1 inch, 1 column, one fourth.....	\$0.005
1 inch, 1 column, one fifth.....	\$0.002
1 inch, 1 column, one sixth.....	\$0.001
1 inch, 1 column, one seventh.....	\$0.0005
1 inch, 1 column, one eighth.....	\$0.0002
1 inch, 1 column, one ninth.....	\$0.0001
1 inch, 1 column, one tenth.....	\$0.00005
1 inch, 1 column, one eleventh.....	\$0.00002
1 inch, 1 column, one twelfth.....	\$0.00001
1 inch, 1 column, one thirteenth.....	\$0.000005
1 inch, 1 column, one fourteenth.....	\$0.000002
1 inch, 1 column, one fifteenth.....	\$0.000001
1 inch, 1 column, one sixteenth.....	\$0.0000005
1 inch, 1 column, one seventeenth.....	\$0.0000002
1 inch, 1 column, one eighteenth.....	\$0.0000001
1 inch, 1 column, one nineteenth.....	\$0.00000005
1 inch, 1 column, one twentieth.....	\$0.00000002
1 inch, 1 column, one twenty-first.....	\$0.00000001
1 inch, 1 column, one twenty-second.....	\$0.000000005
1 inch, 1 column, one twenty-third.....	\$0.000000002
1 inch, 1 column, one twenty-fourth.....	\$0.000000001
1 inch, 1 column, one twenty-fifth.....	\$0.0000000005
1 inch, 1 column, one twenty-sixth.....	\$0.0000000002
1 inch, 1 column, one twenty-seventh.....	\$0.0000000001
1 inch, 1 column, one twenty-eighth.....	\$0.00000000005
1 inch, 1 column, one twenty-ninth.....	\$0.00000000002
1 inch, 1 column, one thirtieth.....	\$0.00000000001

LIETUVA

Preke apgarsinimu:	
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$12.00
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$7.00
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$4.00
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$1.00
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.50
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.25
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.10
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.05
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.02
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.01
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.005
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.002
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.001
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.0005
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.0002
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.0001
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.00005
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.00002
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.00001
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.000005
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.000002
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.000001
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.0000005
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.0000002
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.0000001
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.00000005
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.00000002
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.00000001
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.000000005
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.000000002
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.000000001
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.0000000005
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.0000000002
1 colai, 1 kolona, per meta.....	\$0.0000000001

Nr. 9

CHICAGO, ILL., SUBATA, 27 Wasario (February) 1897 m.

Metas V.

ENTERED AT THE CHICAGO, ILL. POST OFFICE AS SECOND CLASS MATTER.

The Lithuanian Weekly

"LIETUVA"

Published at Chicago, Ill., every Saturday.

Executes all kind of Job Printing and translating in Lithuanian, Polish and English languages.

Subscription \$2.00 per year.

All communications must be addressed to:

A. OLSZEWSKI,

924 33rd St., Chicago, Ill.

Nedėlinis Laikraštis

"LIETUVA"

Išsina kas Subata Chicago, Ill.

Kasduojo ant metų:

AMERIKOJE.....\$2.00

UŽMARE.....\$3.00

"Lietuvos" spausdintuvė spausdina visokius Knigas, Konstitucijas ir visokių kitus druskus lietuviskais, lenkiskais ir angliskais. Darba atlieka gražiai, greitai ir pigiai.

Užsirašanti "Lietuvą" ir priimančią pinigų už ją, kaip ir visus kitus laisvalaikio, visada reik uždegti ženklo: adreš:

A. OLSZEWSKI,

924 33rd St., Chicago, Ill.

Politiszkos žinios.

Turkija.

Kas yra dabar Turkijoje, sunku atsakyti. Greikija su savo kariu na užėmė salą Kretą prigulincijai Turkijai, o ta paskutinė ne gina savo valdybų, tik sako, kad praszalinti greikiską kariuoną nuo salos, tai Europos wiespatyszių darbas, o ne jos pacios, taigi kad Europa privalo ginti Turkijos valdybas. Iz tikro, Didėsės Europos wiespatystės isziuntė Grekijos randui isakymą sugražinti nuo Kretos savo kariuoną, bet tasai to isakymo ne klauso, matomai gerai žino, kad jiai tik komedija. Turbut Grekija remia tulos Europos wiespatystės. Di-desnius Kretos miestus užėmė iszilpusi nuo kariskų laiwy eupo-peiskų wiespatyszių kariuona, bet užtatą wisą bewek salą už-ėmė greikiską kariuona. Grekijos karalius, sawo atsisaukime į gy-wentofus, sako, kad jis ilgai lau-kė Europos žadėtų ant apstabyd-mų pjoynių reformų, bet kad ty reformų ne matyt ir pjoynės nesiliauja, todėl grekonys privalo pats apginti sawo brolius maho-metony pjaunamus. Greikiska kariuona weržia dabar twirtynes dar turki rankose esancias. Tur-kiska kariuona, susidedanti iz 400 žmonių, likosi grekonų isz-wyta iz Voukolies twirtynės, pa-sitraukė ji į Allihiani, bet ir czia ją grekonys apstojo. Muszyje prie Voukolies grekonys nuždė wiens aficierį ir 3 karėwius užmusztus ir 11 paszautų. Kiek czia nuždė turkai, tikrai nežinia, 250 jų karė-wių pateko į nelaiswė. Į pagelbą pasikėlusiems Kretos krikščio-nims ateina ir liuosnoriai iz kitų Europos wiespatyszių. Ant Eu-ropos wiespatyszių gaidinimų maizstinkų komitetai atakė, kad jeiga per sawo iszikisima Europa ne daleistu Grekijai už-imti Kretą, tai jie pakels maizst-us Macedonijoj, iz kurių turėtų užsidegti karė wisoj Europoj, o tos wėl czia, iszėmus gal wien Anglijos, wisę bijosi, nes karė tokiu butu baisi ir dabar nieks ne gal ispeti, keno czia galėtų but laimė, nes pfiegos susijun-gusij terp sawę wiespatyszių bewek lygos.

22 d. Wasariaus, europiskų wiespatyszių laiwynės pradėjo

szaudyti į kretiskų maizstinkų stowyklas todėl, kad maizstinkų kai ne klausė ty wiespatyszių isakymo ir nesiliowė szaudę į turkus. Swetimų krasztų laiwai paleido į kretiecius apie 70 ka-puolių szuwij. Angliszka laiwy-nė pradėjo szaudymą ir jos pėdo domis sekė ir laiwynės kitų wiespatyszių. Kaip sako, daug kretiečių prie to likosi užmusztų ir jie turėjo pasitraukti iz sawo stowykly. Be iszikisimo Europos laiwynių, be abjonė, turkai czia butų likęsi sumusztais. Greikiskos kariuonos ant Kretos yra izz wi-so 3000 žmonių. Prancuziskas laikraštis "Gaulois" raszo, buk Europos wiespatystės pawedė Italijai teip grekonis, kaip ir pa-sikėlusius kretiecius suwaldyti.

Maskolija.

Meilė prancuzų dėl maskolij eina wėl szaltyn: pakėlė ją trupu-tį atsilankymas Paryžiu masko-liskio užrubežinių dalykų mi-nisterio, Murawjewo, bėt wos jis iszkeliawo, meilė ta wėl atszalo. Prancuzų užrubežinių dalykų mi-nister's ne drysta ant tautos pa-siuntinių reikalawimo iszaiszkinti kada Prancuzija gal nuo Masko-lijos pagelbos reikalauti. Szaldo ta meilė ir kwalumas tulų ma-skoliskų laikraszių. Antai "Swiet" neseniai raszė, kad ant iszgelbėjimo Prancuzijos nuo ne-laimės, į kurią ta ipuolusi, rei-kalinga esanti jai monarehija, taigi twirta ne aprubežiuta wiespa-cio waldžia, paremta ant tikėjimo, kaip tai yra Maskolijoj, kur waldžia remiasi ant stacziati-kytės. Mes ne abejojame, kad Maskolija gal suteikti Prancu-zijai waldoną, nes sanarij ciecoris-kos giminės yra stacziatikiskoj wiespatystėj gana teip, kad ne-žinia kur juos dėti: ar siųsti kur-kiaulij ganyti, ar meszka-wadžioti. Wisi Maskolijos gywento-jai labai džiaugtusi, jeigu nors keli tokie tranai pultu ant pran-cuzų sprando.

Pareinancijos iz rytinės Azi-jos žinios paduoda, buk įtekmė japoniečių Korėjoj wėl pakilo. Japoniečiai tiek padarė, kad pa-sislėpęs pas maskoliską pasiunti-nyj Korėjos karalius, prie kurio su-wisokiais reikalais japoniečiai galėjo kreiptiesi wien per tarpi-nikystę maskoliską pasiuntinio, dabar likosi perkaltėtas grižti atgal į sawo rumpą, ir tokiu budu galės atlikti sawo kraszo reika-lus be prižiūros maskolij. Nuo to laiko, kaip tik karalius sugrįžo į sawo rumpą ir iszsiluosawo nuo maskoliskos įtekmės ir wisoki maizstai nutilo. Tas geriausiai ro-do, kas tuos maizstus dirbo.

Prancuzija.

Prancuzija jau nuo seniai sten-giasi iszplatinti sawo waldybų rubežius sziaurinėj Afrikoj. Po Maskolijos su Turkija karė ji už-ėmė Tunis. Dabar kalba, buk rengia-kai užimti ir wienaitinę neprigul-mingą sziaurinėj Afrikoj wiespa-cio Morokko, priezaszais Izpaniją. Priežastį ant to jau iszrado. Ru-bežiai Morokko ir prancuziskos waldybos Algero susiduria. Taigi Mac Mahou iszėjo prancuzai norėjoje po sawo waldžia paimti oazę Fish, bet sustiko su 4000 ara-biszkų raitelių, taigi turėjo umai pasitraukti ir užsidare Jerryviljo,

kur juos apstojo arabai. Ant pa-gelbos užiderusiems atėjo dau-gias prancuziskos kariuonos, užgimė muszis ir arabai likosi nuwyti; muszyje jie nuždė 12 žmonių, prancuzai gi tik du. Prancuzai mat norėtu isz-tos progos pasinandoti ir pradėti karę su Morokko wiespatyste ir arba užimti wisą tą krasztą, arba nors daly. Tam prieštarauti Izpanija, bet kad ta dabar turi gana wargo su sawo pasikėlu-sioms waldyboms, tai ant to prancuzai su wisu nežiurėtu. Užėmus Morokko, Prancuzija ga-lėtu su wisu uždaryti anglijo-nėms jėgą į Widuržėmines Ju-res. Jeigu ne maizstai dabar už-gimę Turkijoj, Prancuzija gal jau butų pradėjusi karę su Morokko, teipgi ji tur laukti, kaip wisas Turkijoj pasibaigs ir ant kiekwis netikėto atsitikimo laikyti ka-riaują.

Paryžiu atsitiko studentų maizstai ir tai ant Grekijos nau-dos. Ant Panteono placiaus susi-rinko apie 1500 studentų, prie jų prisidėjo ir ne studentai ir traukė uylczionis szaukdami: "tegu gy-wuoja Grekija, szalyn su Turkija ir jos apginėjai". Policija tuos pulkus iszwaikė, bet jie wėl susi-rinko prieš uniwersitetą. Terp gywentojų wisur Grekija atranda pritarimą ir tai ne wien Prancu-zijoj.

Izspanija ir jos waldybos.

Izspanijoj szalininkai kunigaik-szczio Don Carloso rengia maizst-tę. Besitrankanti begalo karė waldybos maizina pastikėjimą gywentojų waldininkams ir sutei-kia daugias szalininkų Don Carlo-sui. Perka jie užrubežiouse gin-klus, paskyrė jau oficerius. Dau-giausiai jų yra prowincijoj Kato-lonijoj; sziaurinėse provincijose suszaukė jie keletą mitingų.

Ant salos Porto Rico likosi ap-garsintos reformos, pripažinan-cios gywentojams didesnę liuo-sybę. Pagal tas reformas atsi-buwo czia jau rinkimai, kuriuose emė dalywumą wien konserwatis-tai, taigi szalininkai izspanijoj, kitų partijų jos neuzganėdino, taigi tie prie rinkimų neprisidėjo. Iz-riukntais likosi wien konser-watistai.

Nuo salos Kubos izspanijonyz prameza, kad kubiečių wadas, Gomez, pedalino sawo pajėgas į nažus pulkelius. Jis pats trau-kiasi į szalį prieš besitranantį cziasu skaitlingą kariuoną jenerolų Weyler. Pagal priwatiszkas žinias kubiečių wadas prasimuszė per izspanijoj linijas ir traukia rytu link ant Puerto Principe; kits wa-das, Garcia, su sawo pajėgomis traukia į t paczį. Jenerolas Weyler traukia paskui tas kubie-čių pajėgas ir stengiasi jas ap-stoti ir tokiu budu priwersti sto-ti į didelį muszį.

Ant Filipinų atsitiko didenis muszis. Izspaniskas wirszijklas Baraquez iz Covita iszėjo į Pam-peloną, kur apie 3000 maizstinkų buvo susirinkę ir užpuolė ant jų parengtų apkasų. Maizstinkai likosi iszwyti, bet paskui wėl norėjo tą wietą nuo izspanijoj atimti. Užsidegė wėl smarkus muszis, kuriame izspanijonyz prazūdė 20 užmusztų ir 47 pa-szautus; maizstinkai wienok li-koši numusztį, jie prazūdė apie 400 užmusztų ir paszautų. Eupo-gij iszspanijonyz pawerzė Si-laug. Czia 500 maizstinkų likosi užmusztų.

Australija.

Ant susirinkimo Australijos parlamento, ministerijos pirmė-dis kolonijon Victoria, George Turner, pakėlė klausymą apie sa-las Naujų Hebridų (į sziaurios

nuo Australijos kietžemio), ku-rios dabar yra po užweizda pran-cuzų ir anglijonų. Kaltino jis wi-saip prancuzus, peikė padalytą waldymą. Ant to susirinkimo pribuwo ministeriai ir delegatai kitų angliszkų Australijos kolio-nijų, kaip antai: ministerij pirmė-dis Nelson iz Queenslando, dele-gatai iz New South Walis ir kitų. Susirinkę kalbėjo apie pakelimą ant pawekilo Amerikos Monroes doktrinos, tokią jau Australijoj, kuri užkirstu kelią Europos ko-lonizacijai. Czia daugiausiai kal-bėjo apie Prancuziją ir jos sten-gimasi užimti Naujų Hebridų sa-las, ir apie Ameriką, bosistengian-ciją užimti Hawai salas. Susirinkę Australijos kolonijų ministeriai ir delegatai nurodė ant piktos, demoralizuojancius cziauwius įtekmės kitų krasztų užimty krasztų gywentojams, kurie par-dawinėja nuožniems swaiginan-cius gėrymus, pardawinėja ginklus ir tokiu budu jie pats sawę paskui naikina. Galutinai wienok susirinkę nieko ne nusprendė, nes supratė, kad jeigu Anglija atsi-sakytu nuo kontrolės ant Naujų Hebridų, tai Prancuzija tas salas galutinai po sawo waldžia paim-tu. Sutarė wien reikalauti, idant ne wiena iz Europos wiespatys-zijų, turinti Oceanijoj sawo wal-dybas, negabentu 'czia nusi-kaltėlių.

Randas Transvaalio, Pietinėj Afrikoj, pareikalawo nuo Angli-jos užmokėjimo, už įsiweržimą Jamesono su angliszka kariuona į Transvaalį, 8 mil. dol. Pinigus tuos Anglijos randas priwerstas yra užmokėti.

Brazilijoj, koksa naujas prana-szas pakėlė maizstą szete Bahia. Priejo pristėjo jau 8000 wyrszikų ir skaitlius jo szalininkų daugina-si. Priesz jį likosi iszsiųsta ka-riauona, bet jos wirszinjkas, prisi-artinę prie to pranaszo stowykly, ne dryso stoti į muszį, tik parei-kalawo daugias kariuonos. Maizstai tie traukiasi jau nuo wa-saros pereinų metų.

Isz Lietuvos.

Cėrkwinės mokslninės.

Szj metų maskoliskas randas nusprendė parengti daug naujų cėrkwinų mokslninių Lie-tuwoj. Mat kokiomis dowanomis mus apdowanuja maskoliskas caras, Mikalojus II. Ką daryt, kad menkas jo protas kitokių reikalų ne jokiū budu suprasti ne gal. Turbut Lietuwa ne greit sulauks geresnės ateitės, arba nors nenuo dabartinių sawo waldonų.

Sweikata Orzowskio.

Laikraštis "Swiet" praneza, kad sweikata Wilniaus jenerol gubernatoriaus neina žinimiai geryo. Kokia isztikro yra liga Lietuwas budelio, laikraszcziai placziaus ne apraszo. Prie ligionio buvo pakwiestas woksiskas chi-rurgas, Bergman iz Berlyno. Kaip pasakoją, kyla Orzowskiai kas ten ant sprando.

Wilniaus užrubežinė cen-zura.

Maskolijos paczo užweizda isz-siuntinėjo žinias, kad dalis Wil-niaus cenzuros, peržiūrinti užrubežinius laikraszczius, likosi pa-naikinta. Jeiga liktu su wisu pa-naikinta cenzura, tasyk galima but džiaugtiesi, iz panaikinimo cenzuros ant ateinancijų isz už-rubežių laikraszių džiaugtiesi nera ką. Tokių laikraszių wisgi ne iszduos be peržiūrėjimo cen-zuros, taigi dabartinis panaikimas tiek padarys, kad apsigywenę

Lietuwoj swetimų laikraszių abonentai gaus juos wėliaus, taigi-tada, kada juos perskaitys Peter-burgo arba Warszawos cenzura: užrubežinius laikraszczius reiks dar siųsti ten, kur yra tokios cenzuros.

Trukio suwazinėtas.

Iz Karaliauciaus, Prusų Lie-tuwoj, raszo: ant darbininko, lietu-wio Strankio, bėeinant jam sker-sai geležinkelio szėntų, netoli Pie-tisio geležinkelio dvaro, užbėgo maszina ir teip sunkiai žmogelį sumalė, kad tasai czia ne užligo ir pasimirė.

Iz Goldapės, Prusų Lie-tuwoj.

Goldapėj, sawo namuose, nusi-eszowė wietinis paczo direkto-rius, Frobel. Priežastis patžody-tės tikrai nežinoma. Czia jau ateti-ko ir kita patžodytė: nusiészowė czia anteroficerius stowincios mieste karaičius, Konrad. Kulka izz karėwiskio karabino, paleista į galwą, ne tik per ją perfindo, bet pergręžė ir dwiejas lubas nauzsztutinių kazernių kambarių.

Zmogžudystė.

Ukinjkas kaimo Baranuc, Wi-leikos paw., Wilniaus gub. Ra-gunas, su wisu sawo szeimyna pa-kilo anksti, apie 3 walandą ryto, nes rengėsi su sawo sunumi wė-ti ant pardawimo pakas į Wi-leiką. Sukilus wisiems, gaspado-rius nuėjo į arkliniečią arklius paszeriti. Paėmė maizsz izz arkli-niečios nuėjo į klouną prisiemti awižų ir paskui su joms wėl į ar-klincyčią nesugrįžo; bėt kad il-kaup neparėjo prie pusryčių, su-nus iszėjo tēwą parsiwiekti. Wos wienok atėjo į arklinikų, rado szwę gulintį ant slenksczio su suskaldyta į keletą dalių galwa. Arkliai gi, kurie buvo prie rin-dų prizišti, prapuoė. Arkliai buvo seni ir niekam ne tike, wiens gi buvo spangas—taigi negalima tikėti, idant už tokį ta-worų wagiailų butų jų sawinjką užmuszė; ant galo arklius rado taczį pieną dęgiu girioj prie medžio prizištus. Nėra abejonės, kad Raguną užmuszė kas nors turėda-mas ant jo piktumą ir arklius pa-ėmė wien norėdamas sawo pėdsaką užkloti. Užmusztasis su wisais kaimynais gyweno sutikmėj.

Maskolij' prigawėjai.

Baltstogėj policija suėmė du jaunu wyrszikū, kurie czia atka-kę pasisakė esą urėdnikais izz Pe-terburgo izz departamentu preky-bos ir iszdirbystės. Kaip pasako-jo, juos siuntė ministerijie rinkti nuo prekėjų ir fabrikantų apgar-sinimus į rengiamą ministerijos Maskolijoj. Jie atsilankė pas fa-brikantus, emė pinigų už ap-garsinimus, dawinėjo kwitas ir izz tikro daug pinigų surinko. Kiek žinoma, fabrikantai Moes dawė jiems 400 rublių, Weczerk 125 rb., Jacoby 130 ir Konni-chen 200. Fabrikantai wienok greitai dawinojo, kad nieks izz Peterburgo tokių urėdnikų czia ne siuntė; jie pasiskundė į polici-ją ir toje suėmė iszmislius ma-skolius.

Prigawėjas norėjo prigawėją prigauti.

Witebske policija suėmė tris žydus nawa pardawinėjancius pi-nigai jų padirbtus popierinius pin-gus ir ty pinigų pirkėją, Golubow-pamatę, kad jų pa-dirbtų pinigai nesiskiria nuo tikrų, noriai suteiko pigiai pirkti: sutiko už 1000 rubl. užmokėti 300 rubl. ir tuojas dawė 100 rubl. rankpi-nigų, o likusius žadėjo užmokėti ant geležinkelio stacijos, kur žydai

žadėjo atnešti padirbtus. Policija wienok juos nuoseniai daboję. Tai-gi kaip tik wienas isz jų iszėjo izz namų, kur derybos atsibuwo, po-licija tuojas jį suėmė; paskui už-ėjo į namus ir czia padarė kratę, suėmė ir kitus czia dar esancius. Rado pas juos 100 rublių, kuriuos dawė ant rankos Golubow ir pundelį 1000 rublių nawa padirbtų pinigų popierelių. Pundelį buvo supjaustyta popiera, tik isz abiejų jo pusų prideda po keletą tikrų pinigų popierelių. Bewedant ant policijos, prigawėjai suėmė urėd-nikui 20 rublių už paleidimą; sėdė-mi arezste dawė dar 15 rublių, bet tas nepaleido.

Naujas geležinkelis.

Maskoliskoj kelių ministerijoj buwo perkatinėjamas projektas naujo geležinkelio Latwijoj. Naujas kelias bėgtu nuo Tukumo į Windawą, teipogi bus pradėti darbai ant pagerinimo Windawos porto. Darbą tą ministerija nori pawesti kompanijai Ribinsko geležinkelio, bet tas dar galuti nai nenusprezstas. Galutiną nusprendimą pawedė tam tikrai ko-misijai, kuri bus suszaukta į Rygą.

Tiesos ant apsaugojimo girij.

Maskolijoj turinti girias dwar-poniai pradėjo jas neiszpasakyti naikinti. Antai Nemunu kas metų eina tukstancziai pinti-rius su medžiais ir Prusus. Musų dwarponiams rupi wien, kad tuom tarpu pinigų sugriebtų, bet nerupi, kad isznaikins girias, mums medžių gal pritrukti. Ma-skoliskas randas iszdawė jau seniasz atsakancias tiesas, pagal kurias ne wisur ponams wale buwo sawo girij naikinti, tos tiesos wienok ne siekė Lenkijos, taigi musų Suwalkų gubernijos, dabar rengiasi ir czia tokias jau tiesas iszduoti. Taigi ir Suwalkų gubernijoj užkirs ponams kelią girijų naikinimui.

Wyras užmuszė sawo paczją.

Laikraštis "Kowneskija Gu-bernskija Wiedomosti" raszo: 18 dieną szio mėnesio, kaimė Teres-pol, Bajorų wolestės, Woko-wisko pawietij. Garteno gub., ukinjkas Wincas Demianczas su kirwiu sukapojo sawo paczį, su kuria iszgyweno 12 metų ir turėjo 5 waių. Zmogžudystę wyras pa-pildė karwii twartę tasyk, kada užmusztoji milžo karwę. Zmogžu-dystę suimtas. Jis prisipažino ir pasisakė, kad jaw nuo seniai no-rėjo pabaigti su paczia ir laukė tik progos. Priežastis užmuszimo moteries yra ta, kad ji per mažai, kaip žmogžudys pasakoją, at-gabeno turtų į jo namus.

Jawų prekės Liepojuj.

Jawų prekės Liepojuj mažai ką tepersimainė. Už rugius mokėjo po 58-59 kap., už pudą; už kwieczius po 89 kap.; geriausi po 93-94 kap.; awižos po 55 kap., geriausios po 61-64 kap.; miežiai po 55 kap.; griškai po 69 kap., žirniai po 63 kap.; pupos po 75 kap.; linų sėmens po 99 kap., iki 1 rubliui. Klynės stam-bios po 56-60 kap., wudinės po 46-55 kap., smulkios po 45 kap.; kanapių sėmens po 1 rub. 5 kap., už pudą.

Explozija garinio katilo.

1 d. Wasario, ant garinio maluno persamdyto Chaimo Mir-kowicz, Slonime, Garteno gub., atsitiko eksplozija garinio katilo, kurios du darbininkai likosi ant wietos užmusztai; sunkieji suzeisti gi yra szitie žydėliai Aizik Warlan-ski, Leiba Kalpewicz, maluno

sawinjkas Chaim Mirkowicz ir krikščionis Mykola Danileczik. Isz suzeistų: Warlanski ir Mykola Danileczik, nugabenti į wietinį li-gonbutį, neužligo ten ir pasimirė.

Nauji geležinkeliai Prusų Lietuwoj.

Prusuose ranginiai padirbti naujas geležinkelio linijas: 1, nuo stacijos Pagėgių (pirmutinė stacija nuo Tilžės, ant Klaipėdos geležinkelio) per Mikytus ir Smalinjkus (ties Jurbarku, Kau-no gub.). 2, Nuo Naujos Brita-nijos ir Kaukėnų iki Lankos. Ant padirbimo to geležinkelio prusi-szka kelių ministerija duoda di-desnę dalį pinigų, taigi gywen-tojams prireiku mažai prie to pridėti. Diduma gywentojų gei-džia geležinkelio, wien mažas pulkelis priešzinas. Taigi galima tikėti; kad neužligio pradės dar-bą prie abiejų ty geležinkelių: wiens isz jų bėgs nuo Naujos Britanijos (netoli Tilžės) į pa-marius, kits gi nuo Tilžės prie maskoliskio rubežiaus.

Ir moterys stoja prie darbo.

Isz Amerikos.

Žmogžudystė.

Isz WINONA, N. D. ant ganyklos, vieną mylią nuo čia, rado kūnus tos ganyklos savininko, pastorius Tomosiaus Spicerio, jo moteries, apsiwedusios dukters, jos dvejetos vaikų ir dar vienos moteries, kokios ten Waldon. Kunai buvę bjauriai supjaustyti. Kas ja žmogžudystę papildė, tikrai nežinia; spėja, buk tą bjaurų darbą atliko indijončiai.

Menkos doros gydytojai.

Madison, Me. ir kitose vietose apsiirėskę bjaurus vietinių gydytojų darbai. Pasirodė, kad tuli gydytojai dirbo čia užgintais aparačiais ant merginų, kurias, kaip sako, nelaimė pasiekė, ant išnaikinimo užsimezgusio vaisiaus. Vietinės, valdžios ir kiti gydytojai, jau nuo seniaus apie tokius kitiems gydytojų darbus žinojo, ant galo ne galima buvę kęsti ir juos apsiirėskę. Paskiausiai nuo tokios aparačios pasimirė viena jauna mergina. Gimėnės pasimirusios mergaitės atvedė valdžias ant tikro kaltinčių pėd sako. Keletas tos veislės gydytojų likosi suareštuoti.

Moterų skrybes teatrone.

Pasiuntinių butas, susirinkęs mieste Denver, Col. priėmė biilių užgintą moterims sedėti teatrone su skrybėlėmis ant galvos. Bilus tas likosi priimtu 32 balsais prieš 15. Kalbėjo pirmiausia, kad moterys ne daleis užgrymo tokio biliaus. Trys moterys, išancijos pasiuntiniai i tą butą, davė savo balsus teipogi už priėmimą biliaus. Už perženimą užgirtu biliaus paskirta baumė 10 dol. už pirmą kartą; jeigu tas ateitikt antrą kartą, tai baumė paskirta net 50 dol.

Velai prispazino.

Isz SACRAMENTO, CAL. Koksi Kent, neseniai atėjo pas sferif ir apsiirėskę, buk jam rodosi, kad jis užgintą vieną žmogų Indianoj, bet to tikrai nežino. Ant jo prasizmo, sferifas užklauso valdžią Centratowne, Ind. Gawo isz ten atsakymą, kad čia isz tikro jieszkio Kento, nes tasai užmūšė koki ten Noah Kingą. Kent pasakoja, kad 1894 m., budamas ant farinos, pasigėrė ir girtas susipėšė su Kingu, durė tam su peiliu, paskui pabėgo—taigi negalėjo ir žinoti, ar sužeistasis pasimirė ar ne.

Isz Nelaimės laime.

Du kalnakasiai Aris wario kas tytiui, netoli Saratoga, Wyo., dirbo wianame tunelyje, apie 200 pėdų giliai; tarpe jų ir iszėjimo sudėti buvo dinamito patronai. Persigandę darbininkai pamatė, kad skrynia su dinamito patronais uždėgė. Isz iszgyščio isz pradžių nežinojo jie ką daryti ant pasitraukimo isz pavojingos vietos, žinojo wienok tiek, kad atsitikus eksplozijai, nors ji jų ir ne užgriebtu, tai užtroškė garai po eksplozijai. Taigi pasilikt ne gerai ir bėgti pro degantį dynamitą teipogi pavojingai—nu sprendė bandyti antrojo: užidengė burną ir leidosi pro liepėną prie iszėjimo, kurio laimėnagai ir prisigriebė. Dinamitas mat ne explodavo, tik sudegė isz palengvo.

Geris snipukai.

Isz DETROIT, MICH. Detektywai Jacques ir Sanory, pereitą su batą, persirėdę wienas už chinietį, kitas gi už juokdary, atsilaikę čekieszkio halej, pn. 106 ant Fillman ul., kur buvo taktat maskinis balius. Jie persitikirno, kad čia už scenos buvo paslėpta wieta, kur pardawinėjo alų, nors ant to ne budavo daleidimo. Pamatę, kad čia pasisekė, toliaus nutraukė i Fayette Opera House, ant Michigan ave; čia teipogi gėrymai buvo pardawinėjami. Policijantai padawę skundą ir balius įrengėjams prireiks užtai gerai užmokėti.

Neteisingas apskundimas.

Isz DETROIT, MICH. Fred Herbst likusi i sūdą apskustas newa už sugimimą 14 metų Nellie Boyd. Ant parodymo sudui kiek sugadėjo turi meti, motina jos atsinesz i sūdą biblija, ant ku-

rios buvo paraszta, kad Nellie užgimė 5 d. Balandžio 1882 m. ir prisiekė, kad tuojaus ant rytojaus pati tą ženklą paraszė. Herbst apginėjas, Robinson, papraszė, idant jam motina pawestu tuos suraszus peržiūrėti, bet wos atwėrė wieną lapą, užtėmyjo, kad minėta biblija iszduota tik 1891 m. Sudžia pamatęs tokią melagystę skundžianczios motinos, be tolesnių tirinėjimų apskustąjį iszteisino.

Nelaimė ant geležinkelio.

Trukis Chesapeake & Ohio geležinkelio, bėgantis nuo Cincinnati i pietus, netoli Portsmouth, iszszoko isz rėlių. Kelio prižiūrėtojas Stout likosi ant wietos užmūštas; keletas geležinkelio tarnų likosi pawojingai apkultų, isz pasažierių nėra apkultų.

Twanai.

MIDDLESBORO, KY. Didesnė miesto dalis likosi wandens apsemta ir 60 seimynų turėjo apsielsti savo gyvenimus. Daugelis krautuvių yra apsemtų, nes wandens apsemta didžiausia miesto ulyczia.

West Pineville teipogi užtwinę wandens apsemtė. 50 seimynų turėjo apsielsti savo gyvenimus. Kastynės, ant upės likosi užlietos ir jose turėjo paliauti dirbė. Tiltai nuneszioti.

Nelaimė cirke.

BROWNSVILLE, TEX. Wiename cirke, laike rodymo, kada i cirka susirinko daug žmonių, griuwo wirszutinės sėdynės ir 300 žmonių nupulė su sėdynėmis žemyn. 6 yra mirtinai sumaktyti, o daugelis lengwias sužeisti. Cirko direktoriai pasakoja, kad kas nors isz piktumo turėjo perpjauti paramus nugriuwusių sėdynių.

Waisiai seimynos nesutikimu.

Isz Big Timber, Mont. Moteris John Corto paskandino upę Yellowstone trejetą sawo waikų, paskui pati szoko i upę ir teipogi prigirė. Išsižiol ne surado kūnų nė motinos, nė jos paskandytų waikų. Prižasistas tokio motinos darbo, buvo nesutikimai su wyru, kurisai ją tankiai muszdawo ir žadėjo jos wisu su waisiais apsielsti. Wyriausias isz paskandytų waikų buvo wos 2 metų.

Žmogžudystė.

Isz Knoxville, Ten. John de Heik, darbo direktorius Royal anglij kastynių Cool Creeke, begrižtant jam po pietų prie darbo, likosi pasislėpusių žmogžudžių nusautas. Turbut tokiu budu atkerszijo jo kokiū nors budu nusikrausti darbininkai. Kaip sako, nusikraustistas buvo čia gana mylimas, tik nežinia darbininkų ar didžturių.

Pakartas chinietis.

San Quentin, Col. Wietiniame kaliny likosi pakartas chinietis Chun Sing, ant tos baumės sudo nuspręstas. Rugsėjo mėnesų 1895 m. jis sunkiai su peiliu sužeidė sawo wientautį, Ak—Forką ir su kirviu sukupo jo paczį. Potam atėjo i namus kito sawo wientautcio, Charly Tai, užmūšė tą ir teipogi wieną čia atsiradusią moterį, kuri su wisu nukirto galvą.

Smarkus gaisrai.

CLEVELAND, OH. Sudegė čia namai Jokubo Cialisz, po nr. 663 Canal str. Ugnis užgimė nuo gazolinės eksplozijos. Apdegė prie to labai sunkiai 8 žmogystos, iris kurių 5 mirtinai.

BOSTON, MAS. Užsidegė čia Everetto mokslainė, ant kertės Northampton ir Fremont ul. Persigandę waikai pradėjo wisi ant syk weržiesi laukan ir susigrudo terpduryj. 12 waikų yra sunkiai sumynioti.

TOLEDO, OH. Sudegė čia jay kruutuws prigulincios Lake Shore geležinkelini. Sudegė jose 600,000 buzelijų kwieczių.

IRON RIVER, MICH. Užsidegė čia gyvenimas lenko, Tamosiaus Hronoszkio. Motina mat iszėjo isz namų ir paliko uždarytus waikus, kurie ugnį užkrėtė. Du waikai pražwo ugnij.

Senowes indijoncziu kulturos likimai.

Kalnase szetuose Oregon, Colorado ir Kalifornijoj surado griuwieses senowes miestų; juos rado ir daug akmenų ir kolumnų su iszkaltais paraszais. Paraszy tu nieks čia perskaityt, dar ne moka; nesupranta jų nė mokslinčiai specialistai, ne aplinkui apsigywenę indijoncziai. Turbut tuos senowes miestuose yweno kitos indijonczijų gimines, o ne tos paczios, kokios čia szia dien gywena: arba paskui tie senowes gywentojai, kurie paliko tuos miestų griuwiesius, likosi kiti wėliaus čia atėjusiu isznaikinti, arba persikėlė kitur, gal toliaus i pietus. Iszkalit ant jų akmenų žmonių tipai labiausiai pamaszus i mongoliską negu i indijoniską. Jeigu mokslinčiai iszmoktu kokiū nors budu tuos užsilikusius paraszus perskaityti, gal susektu kas atsitiko su tais senowes gywentojais. Paraszy ant senowes Egipto užsilikusiu monumentų, nė wisų atrastų ten rankaszčių, mokslinčiai ne mokoje perskaityti pereitame amžij; pirmiausiai iszmoko juos skaityti prancuzas Champolion, kurisai su Napoleono kariuuna nukako i Egiptą. Apart paminėtų raszų atrastų tuose indijonczijų miestų griuwiesiuose, mokslinčiai ne moka perskaityti užsilikusiu uos senowes raszų, kokių daug atranda ant medžio iszkarpų ant Welykinės Salos ant Didžiojo Oceano, Oceanijoj. Dabartiniai tos salos gywentojai, kurių yra wos apie 200, teipogi nežino, ką tie raszai reiskia, ne moka ir jų perskaityti. Nežinia, ar ant tos salos seniaus gyweno kitoki gywentojai, ar tik dabartiniai sawo senowes raszų užmirus teip, kaip antai dabartiniai Egipto gywentojai: kalba dabartinių egiptijonų czia buwų arti susigimina wusi su kalba senowes heroglifinių raszų, bet dabartiniai gywentojai jų raszų nė moka perskaityti.

† St. Paul, Min. Archiwyskupas Grice pasimirė čia ligonbuty Szewento Juozapo. Pasimirę buvo 82 metų senelis.

† Isz wisų Amerikos szetų mažiausiai ateiwų turėjo North Carolina. Isz wos skaitliaus gywentojų, 1,600,000 žmonių, buvo tik 3700 swetur užgimę.

† Amerikos randas jau pradėjo mokėti 800,000 dol. indijoncziams Cherokee rezervacijis. Indijonczijų yra čia isz wiso 4800; taigi iszszuola po 166 dol. 66c ant kiekwieno.

† MURRAY, KY. Czionyszkstėse kastynėse atsitikto smarki dinamito eksplozija, kurios 5 žmogedie darbininkai likosi ant wietos užmūšti, o tiek jau yra sunkiai sužeisti.

† Newcastle, Del. Tamoszius Willis, kurisai papjowė mažą sawo dukterį ir užtai likosi ant nuzudymo sudo nuspręstas, pereitą petnyczia likosi užuodytas.

† Netoli Bosky Dell, Ill, bėgant taworiniui trukuii Illinois Central geležinkelio nulužo aszis maszinos, nuo ko trukis iszszoko isz rėlių. Maszinista, peczkuris i wagonų stabdžias likosi užmūšti. 14 trukio wagonų likosi su wisu sudaužyti.

† Mason Valley, Nebr. Apie 30 mylių nuo Carson, baltwėdžiai užmūšė wieną indijonietį. Dažnioje apie tai indijoncziai susirinko ir nori atkerszyti baltwėdžiams ir iszdeginti jų turtus. Baltiejie pareikalawo nuo gubernatoriaus atsistūti miliciją.

Isz darbo lauko.

† KANKAKEE, ILL. New Yorko Gouldai rengia čia didelę briedžių dirbtuwę, kur gaus darbą keli szimtai darbininkai.

† Buffalo, N. Y. Katiliorų unija pakėlė sztraiką Buffalioje ir apie 200 sanarių unijos paliowė dirbė wiskose dirbtuwėse.

† BLOMSBURG, PA. Dirbtuwės Magee Carpet Works, ir Blomsburg Carpet Works nusibankrutino ir likosi uždarytos.

† Gope Creek, Ill. Anglinės kompanijos numazino mokeskį darbininkams po 5c nuo tonos ir dirba ne pilną laiką.

† New Yorko sztete dirbtuwės Elmrojo, Hornelsville, Bing-

hamton ir Salamanca ne dirba, iszszemus wien geležinkelio dirbtuwę.

† Meblių dirbtuwėse Borgwardt & Ernst Co. Chicagoj, likosi numazintas drbininkų uždarbė. Darbininkai rengiasi pakelti sztraiką.

† WARREN, PA. Dirbtuwėse Struther Wells & Co., kur seniaus dirbo 500 žmonių, dabar dirba wos 100 ir tai tik wieną apwaite ant mėnesio.

† ALEXANDRIA, PA. Dirbtuwės Union Steel Works pradeda wėl darbą. Draugystė dirbtuwų sako, kad laikai dabar pagerėjo ir galima tikėti, kad darbo užteks ant ilgai.

† Detroitė susitwėre kapitalistų kompanija, kuri už aukso plotus Kanadoj užmokėjo 1,000 000 dol. ir dar szia wasarą įrengia ten kastynes. Prasidėjo darbas, kompanija reikalaua diktai darbininkų.

† Miestelij Cary, Pa. dirbtuwė The Pat Manufacturing Co., kurioje seniaus dirbo 200 darbininkų, dabar duoda darbą wos 35. The Climax Manufacturing, kurioje seniaus dirbo 400 žmonių, dabar dirba wos 40.

† Mahanoy City, Pa. Darbai prie anglių eina labai silpnai: Philadelphia & Reading Coal Co. dirba tik dvi dieni ant nedėlios ir tik po 3 bertainius ant dienos. Mill Creek Coal Co. dirba tik 15 walandų ant nedėlios.

† Oshkosh, Wis. Kompanija Wisconsin Gras Twine Co. nupirko warstotus Chicago ir Northwestern geležinkelio ir juose įrengia dirbtuwę wirwų isz teip wadinamos pelkių žolės. Apie 200 darbininkų ras čia darbą.

† Chicagoj paliowė dirbė darbininkai skurų dirbinyzių: Eisen-draht ant Sangamon ul., kur dirbo 800 darbininkų, dabar ten dirba tik 18. Walkero Oakley Co., ant Elston ave., seniaus ten dirbo 600, dabar tik keletas scabsų. Lambear, ant Fleetwood ave ir kita ant Augustaul ir Elston ave, dirbo čia 600, dabar gi tik 15; Gray, Clark & Eagle, ant North Branch ir Halsted, dirbo čia 700, o dabar tik 5.

† Žinios isz wisų Amerikos kraszty už pereitą nedelį garsi na, kad reikalawimui geležies ir plieno ir isz jų iszdirbimų pasididino; tas pats yra ir su boweliniais iszdirbimais. Beweik wiose darbo dalyse užtėmtinas yra mažas pasigerinimas—taigi yra wilitis, kad toliaus pagerės dar labiaus.

† JOLIET, ILL. Ant susirinkimo direktorių McKenna Steel Working Co., likosi uždirta pastaityti dirbtuwes Jolietje ir jau padaryti yra kontraktai ant pastaitymo wienos dirbtuwės triobos už 80,000 dol. Dirbtuwęj tų gaus darbą 300 darbininkų. Užsteliuoto darbą jau dabar yra ant 6 mėnesių.

† Wisuose krasztuose Ohio waltstijos darbai labai prastai eina. Mieste CANTON stowi dirbtuwės žemdarbystės maszinų i Aultman Co. The Denver Watch-Case Co. dirba wos dvi dieni ant savaitės. The Hampton Watch Co. dirba keturias dienis ant savaitės. Seniaus čia dirbo 3000 žmonių, dabar gi tik 200. The Canton Wrought Iron yra uždaryta, teipogi ir McLean Agricultural Works.

† Wisuose krasztuose Ohio waltstijos darbai labai prastai eina. Mieste CANTON stowi dirbtuwės žemdarbystės maszinų i Aultman Co. The Denver Watch-Case Co. dirba wos dvi dieni ant savaitės. The Hampton Watch Co. dirba keturias dienis ant savaitės. Seniaus čia dirbo 3000 žmonių, dabar gi tik 200. The Canton Wrought Iron yra uždaryta, teipogi ir McLean Agricultural Works.

† Iszlygos darbo Prancuzijoj.

Juo daugias kokiame kraszte yra pawienių žmonių turinčių sawo rankose didelius turtus, juo labiaus jų prispausti darbininkai. Milijonierių daugiausiai yra Amerikoje, todėl čia darbininkas labiausiai kapitalo prispaustas. Prancuzijoj didžturių milijonierių yra ne daug, taigi čia ir turtai lygiaus tarp žmonių padalin-ti. Ant paskutinio susirinkimo Draugystės Progreso ir Socjaliszkų Apsigynimo, atsibuwusio Paryžij, p. Danielus Zola turėjo skaityti, kuriuom aiskino, kad Prancuzijoj mažiaus negu kituose krasztuose jaučiasi prispaudimas kapitalo, kadangi čia nėra per didelių dirbtuwų, ir per daug

turtinų kapitalistų. Iszdirbystė, paweikslan, wienas dirbtuwės sawinikas iszszuola tik ant 2 darbininkų; pardawinyziose wienas jos sawinikas ant wieno samdyto pagalbininko. Žemdarbystėgi ant 4000000 žemės sawininkų yra tik 2800000 darbininkų. Palukai nuo pinigų eina wis mažyn, kadangi nedaug yra jų reikalaujančių; waisiai gi iszdirbystės ir laukų produktai eina pigyn; tuom tarpu algos darbininkų ir tarnų kyla wis augztyn.

Žemdarbystė, paweikslan, pelnas žemės sawininkų per paskutinius metus, prie swetimų kraszty produktų konkurencijos susimazino ant pusės to, ką jie pelnydavo seniaus, užtatai algos laukų darbininkų pasikėlė ant 16%. Tas pats isz dalies yra ir iszdirbystės dirbtuwų sawininkai priwersti pasigandinti mažesniu pelnu ir tas nors isz dalies čia ant darbininkų naudos. Nuo to iszsiszkiria wien Paryzius, kur surinktos didelės dirbtuwės ir pardawinyzio, ant paweiklo Amerikos.

Widutinizškas uždabris darbininkų Paryziuje yra 5-7 frankai ant dienos, taigi ne ką mažiaus negu Amerikoje.

Isz Lietuwiszku dirwu AMERIKO.

Žmogžudystė.

“Vienybė” raszo isz Pittston, Pa. Peritos spawitės ketwerge, Mikas Grabliukas, turintis sawo saliuą, iszwažuodamas ant wietuwų sawo gimnazio, paliko saliuose sawo pusbrolių, Joną Grabliuką. Sugrįžęs wakare namon, rado paliktą sawo wietoj pusbrolių pasigėrusi besiwdaijant su kitais žmonėmis saliuose. Taigi siuntė jį ant wirszaus ir liepė gulti, o pats sugrįžo i saliuą. Kada paskui, uždaręs saliuą, rengėsi eit gulti, Jonas laukė jo su peiliu rankoje ir kaip tik tasai žengė ant wirszaus, anasai durė Mikui su peiliu, paskui iszbuėgo laukan. Ant riksmo Miko subuėgė namiziskai ir rado jį kraujuose papludusį; idurymas pasirodė mirtinas ir jisai utarni koki naktį pasimirė. Joną paskui policija suėmė.

“Vienybė” praneza, kad Szewento Antano Draugystė, Edwardsville, Pa., pirmutinė isz wisų Amerikos draugyszcijų paauskawo 25 dol. ant įrengimo Emigrantų namo. Pradžia wisada sunki; mes ne abejojame, kad jeigu tik musų žmonės turėtų gėrą paweikslą, jeigu tik kas juos szirdingai prie gero ragintu, auky butų daugiaus susirinkę. Jeigu jų szgdiem yra mažai, jeigu mes nieko swarbaus nuweikti ne galime, tai ne tiek musų žmonių kaltė, kiek pawyžėjimai, nepasitikejimai tarp apszwiestų wadowų. Szewento Antano Draugystė mat, nėsulaukdama tokio paweiklo nuo wadowų, pati tiems parodo, kaip reikia elgtiesi norint ką gero utewti.

† Pirmas žmonių auka ant emigrantų namo.

“Vienybė” praneza, kad Szewento Antano Draugystė, Edwardsville, Pa., pirmutinė isz wisų Amerikos draugyszcijų paauskawo 25 dol. ant įrengimo Emigrantų namo. Pradžia wisada sunki; mes ne abejojame, kad jeigu tik musų žmonės turėtų gėrą paweikslą, jeigu tik kas juos szirdingai prie gero ragintu, auky butų daugiaus susirinkę. Jeigu jų szgdiem yra mažai, jeigu mes nieko swarbaus nuweikti ne galime, tai ne tiek musų žmonių kaltė, kiek pawyžėjimai, nepasitikejimai tarp apszwiestų wadowų. Szewento Antano Draugystė mat, nėsulaukdama tokio paweiklo nuo wadowų, pati tiems parodo, kaip reikia elgtiesi norint ką gero utewti.

† Naujas ataiwystės bilius.

Naujai pataisytas apseunkinant ataiwystė bilius, seniaus jau kongreso priimtas, likosi pereitą nedelį i senato priimtas daugumu wos 2 senatorių balsų. Jeigu jis liks prezidento užwtirtintu, turės but nuo ateinanzio Liepos mėnesio pildomas. Taigi užstojus Liepos mėnesiui nė wienas suaugęs wyriszkis ne moka kantis raszyti ir skaityti sawo prigimtoj kalboj ne bus su wisu i Ameriką priedžiamas. Užgirimui to biliaus priezinosi daugumas demokratiskų senatorių. Bilius apseunkinant ataiwystę jau iszduotas, bet su uždėjimu emigrantų namo mes wiesi ne toli nužengėme; tasai užmanymas dar wis daugiaus turi priezinkų negu pritarėjų.

† Skaitinyczios reikaluose.

Pakėlėme mes užmanymą apie reikalą skaitinyczijų, isz kurių kiekwienas lietuwys galėtų gauti kuigas ant pasiskaitymo dykai, idant isz palengwo praprastu prie skaitymo, paliautu laukės saliuos. Užmanymui tam isz syk

pritarė “Garsas”, paskui ir “Kardas”, taigi laikaszcziai wisai priezingu pakraipę. Ant to pasirėdę, mes sprendžiame, kad tur but reikalą tokių skaitinyczijų kiekwienas supranta. Jeigu teip, tai rodosi nieko ne reiktu daugiaus, kaip wien pasistengti jas įrengti ir įrengus palaikyti; kaslink pačią knygą, kokios turėtų but skaitinycziose, tas jau mažmozis, užtenka tuom tarpu to, kad mes skaitinyczijų reikalą pripažįstame. Antai Poznanius, Szlezijos ir Wakariųjų Prusų provincijoj lenkai daug turi įrengę žmonių skaitinyczijų; daugumas knygų jose padowanetos jų iszleisfoj, kitos pirktos už pusę arba ir wos už ketwirtą dalį jų prekės. Kodėl musų iszleisfojai ne galėtu paaukauti sawo iszleidimų i tokias skaitinyczias? Mes ne abejojame, kad jie paaukautu, kad tik sykį tokios skaitinyczios atsirastu. Finliandijoj antai arba Norwegijoj ne tik kad yra daugybė žmonių skaitinyczijų, bet jas po kaimus wiažioja pasamdyti iszwažiojai teip, kad norieziniam pasiskaityti nėra nė reikalo eiti i skaitinycziją, nes knigas jam i namus atweža; perskaicius paliktas, tas atima, o jų wieton atgabena kitas. Terp mus ne galime dar laukti, idant mes turėtume tokį supratimą kaip norwegai arba finai, dar mes ne ne szioime knygų po lietuwų gyvenimus: mums užteks, jeigu mes sykį skaitinycziją įrengime. Atsiradus jai kur nors, reiks wien raginti prie skaitymo. Taigi bandykime tik, o mes neabejojame, kad tas kuog geriausias atgabės waisius.

† Isz Maskolijoj rengia adwokatų reformas. Wiena isz projektowų reformų yra ta, kad adwokatui ne wale bus imti nuo besiprowojanczių didesnio užmokėsio negu darbas wertas; dabar, kaip kurioje prowoje, garsus adwokatai imdawo net po 100,000 rublių ir daugiaus už wieną prową.

† Isz Charkowo, Pietinėj Maskolijoj, raszo, kad ant Dono surado čia aukso plotus. Netoli Glebowo kompanija wietinių dirbtuwų pirkto 220 desiatinų žemės, ant kurios, drauge su szwina gyslomis yra ir aukas. Isz 100 pudų žemės, surenka widutinizsai po 10 zolotnikų aukso. Likosi jau įrengta čia kastynė, kuri isz-kasa po 3000 pudų žemės ant dienos.

† Pereitą metą Maskolijoj buwo isz wiso i kariuoną paszauktų jaunų wyriszkijų 971,047, isz to skaitliaus 50,641 žydų. I tarnystę likosi priimti 277,012 žmonių, isz ko 15,831 žydų. Isz wiso skaitliaus paszauktų pasislėpę 1988, tame 1578 žydai, o krikščionių tik 400. Matomai žydai wisgi bijosi, idant atsitikus kare, beszaudant priezasz i akį nepataikytu. Daugumas pasislėpusių jaunų žydėlių, žinoma, atkako i Ameriką arba iszkeliawo i pietinę Afriką.

† Neseniai girtos sargai Sommerhauseno gyrioj, netoli Wisenburgo, Estijoj, rado su wisu nuoga kuną mieszcionio Tretjakowo. Atėjo mat jis i girį, ir nors buwo didelis szaltis, iszrėdė wisai nuogas ir bėgiojo teip ilgai, kol su wisu nesuszalo. Bruslote, pamestame čia jau prie lawono, rado po pamuszalu užkiztus apie 7000 rublių. Matomai maskolius pakwaiszo.

† Mieste Piatihorske wagiliai apwogė didelę krautuwe aukšnių ir deimantinių iszdirbimų, paėme isz wiso už 12,000 rublių taworo. Wagiliai prisigriebė i pardawinycziją per stogą ir per lubas. Ant rytojaus pristawas atwėjo nepažįstama persijoni, sulaukė jį ir drauge nuėjo i hotelį, kur jis gyweno ir padarė kratą. Cziarado daugelį aukšnių daiktų isz dalies daugelis buwo jau sutarpintų. Wagiliai prispazino ir iszdawė sawo draugus kurie dalywumą wagystoj: buwo prie to dar du gruzina. Kitų wienok dar ne suėmė.

† Mieste Piatihorske wagiliai apwogė didelę krautuwe aukšnių ir deimantinių iszdirbimų, paėme isz wiso už 12,000 rublių taworo. Wagiliai prisigriebė i pardawinycziją per stogą ir per lubas. Ant rytojaus pristawas atwėjo nepažįstama persijoni, sulaukė jį ir drauge nuėjo i hotelį, kur jis gyweno ir padarė kratą. Cziarado daugelį aukšnių daiktų isz dalies daugelis buwo jau sutarpintų. Wagiliai prispazino ir iszdawė sawo draugus kurie dalywumą wagystoj: buwo prie to dar du gruzina. Kitų wienok dar ne suėmė.

† “Vienybė” paduoda, buk kunigas Masziotas likosi wyskupo pawarytas nuo New Britaino parapijos.

† Schenectady, N. Y. 17 Wasario, St. Norwisa pawogė nuo kokios ten Mrs. A. Kraus 50c., už ką tapo suareštuotu ir paduotu po sudu. Sudas nusprendė sugražinti moteriszkę pawogtę 50c. ir užmokėti \$25 baumės, arba atsėdėti kalinyj 25 dienas. Isz neturėjo pinigų ant užmokėjimo, tapo isodytu ant 25 dienų i kalinį. A. B.

† Kardo raszejui.

Sawo aiskinime mes ne pawadinome p. Janku neteislingu, tik pasakėme, kad prie sawo spawitės, ant jos palaikymo, mažai pridėjo darbo ir teisingumo, o tas ne reiskia tą patį ką prigawystė. Neteisingumu wisokiuose užsiėmimuose galima pawadyti ir, paweikslan, atlikimą darbo i laiką pagal pirmiaus padarytą sutartį; asabiszkuose reikaluose nieks laikaszcziu nepasinaudoja, taigi i “Lietuwos” aiskinimas ne reiskia raszejio asabiszkos pretenzijos. Jeigu dabar p. Janku turi dvi spawituvi ir jos gerai sekasi, pasitraukus “nuokwieszkiskų spekuliacijų,” mes galime wien welyti, kad jos jų sawininkai dar daugiaus naudos atgabenti, o tasyk dalį sawo naudos, kaip tikime, apwers jis ir ant wisuomeniszkio labo. Kad Prusuose ankaszcziaus turėjo atsirasti lietuwiszkos spawitwės, tą kiekwienas supranta, kadangi čia baudžiawa ankaszcziaus isznyko negu Maskolijoj, kur su iszliuwoswimu nuo baudžiawos, drausmė pasiekė ir lietuwiszką spaudą. Baudžiawiniai ne galėjo jok rupintiesi apie įrengimą spawitwės, o pastojus jiems luosais, jau to padaryti ne buvo galima. Kaslink netaktiszkumu, spręsti apie tai paliekame geriaus apie tuos dalykus iszmannantiems.

† Isz wisur.

† Algos popų, misijonierių ir misijų Maskolijoj iszneszė pereitą metą 10,000,000 rublių. Dailus pinigai.

† Noseniai Peterburgo policija suėmė wagilių, kurisai gyweno čia su swetimu paszpartu. Kada ji suėmė ir wežė ant policijos, jisai isz kizeniaus iszmėtė dar penkis ant wisokių wardų paszpartus. Jisai prispazino, kad pildė daugel wagystų ne tik Peterburge, bet ir kituose Maskolijos miestuose, pasiekė i Lietuvą. Buwo jau kelis kartus suimtas, bet wis jam pasisekė isztrukti.

† Isz Maskolijoj rengia adwokatų reformas. Wiena isz projektowų reformų yra ta, kad adwokatui ne wale bus imti nuo besiprowojanczių didesnio užmokėsio negu darbas wertas; dabar, kaip kurioje prowoje, garsus adwokatai imdawo net po 100,000 rublių ir daugiaus už wieną prową.

† Isz Charkowo, Pietinėj Maskolijoj, raszo, kad ant Dono surado čia aukso plotus. Netoli Glebowo kompanija wietinių dirbtuw

koki ten daiktą, kurio pardavimui nelygus sėkmes. Užuot pirkėjas pagriebė peilį duonos riekimui ir su juo durė prekėju į pilvą. Sužeista nugabeno į ligonbūtinį, kur jį pasimirė. Pirkėjas gi, teip dailiai užmokantį už produktus, suares-tavo.

Maskolizmos karizmos lai-wynės oficerai, Powylas Sobolew, isz radonauja orlaiwų. Pagal Sobolew padirbtus plaukus dirbdina dabar Wladiwostoke wieną tokį orlaiwų. Pamatas, ant kokio tasai orlaiws stowi, yra: sujungimas naujaušiu isztirimų orlaiwystės su bicykliu mechanizmu. Jisai susideda isz trijų iszaluminijaus padirbtų cilinderių, isz kurių du yra maži, trečiasis gi daug didesnis. Didysis cilinderis, turintis 8 pėdas diametro, 8 pėdų ilgio; isz jo krasztų pritaisyti du isz aluminijaus sparnai, 7 pėdų ilgio, 3 pėdų pločio; gale to cilinderio yra sparnuotas sruibas, kaip ant garlaidio. Nuo to cilinderio traukiasi 4 plieninės sztangos ir prie jų kybo apazijos paralelizmikai sudėti 2 mažesnieji cilinderiai; tarpe tiedwiejų cilinderių patalpintas wias mechanizmas. Tasai pamaszų ir byciklio mechanizmą: szale sėdincio lakiojauja yra: tasai byciklio; minant jį— sparnai ir užpakalį pritaisyta sparnuotas sruibas pradeda kurti. Norint pasikelti, cilinderius pripildo lengwu gazu, kurisai palengwina pasikėlimą. Tasai orlaiws bus paskirtas wien maskolizmos kariaunos reikalams.

Warszawos wiespatystės banką neseniai atėjo ukinikas netolimo nuo Warszawos kaimo, Jezierskis, ir czia iszkeitė 600 smulkesnių popierinių pinigų ant szimtrublinių. Nuo czia nuėjo į bankiską kantorę Skowrono, kur pirkto keturias procentines popieras ant 1000 rublių. Susirizo jis procentines popieras į wieną skepetaitę, szeszas gi szimtrublines į kitą, įsikiszo jas už anczio ir iszejo isz kantoros, kurioje tą kart buwo keletas paszalinčių žmonių. Wakare, apie 7 wal., Jezierski ejo ant Terespoliaus geležinkelio. Atėjus ant priemiesczio Pragos, prisiwijo jį koksi nepažįstamas ir ejo drauge. Netoli statomos czia bažnyczios juos pralenkė koksi praewys ir newa netyczia, pametė masznelę. Jezierski nepažįstamas draugas paėmė tą masznelę ir kada pir-mutinis norėjo szuktelėti ir su gražinti pametušį masznelę, draugas sustabė tardamas, kad masznelė gerai prikimszta ir kas neszoja su sawim tiek pinigų, tas matomai turigtas, tas nepawargs jeigu jų nesuras. Paskui jis udmant Jezierskui eiti prie bažnyczios užtwaro ir padurėti, kas yra masznelė ir draugia pasi-dalyti rastais pinigais. Tas pa-klaušė. Nuėjus wienok jiem-dwim toliaus nuo ułyczios, atsi-rado ir pametęs masznelę, tas szoko tiesiog prie Jezierskio, szuktelėjo: „atiduok pinigų“, už-keiszo už anczio panką ir isz ten isztraukė skepetą su 1000 rublių. Paskui abudu nepažįstamieji pa-bėgo.

Dar apie pawietrę.

Londono gydytojas, Patric Manson, kurisai Indijose ilgai pawietrę tirinėjo, turėjo skaitę-mą, kuriame iszistatė, kad jisai netiki, idant ta baisi liga Angli-joj rasta atsakanczia platinimuisi dirwų. Pawietrę ten platinasi, kur žmonės waikszoja suskre-tę ir nesirupina apie czystumą. Pawietrę ne teip greit limpa, kaip antai sziltinė, o dabar Londone, pildant žmonėms higienos įenky-mus, sziltinės bewiek su wisu isznyko—taigi nėra reikalo teip labai pawietrės baugytiesi; ant užkirtimo jai kelio reikia wien rupintiesi apie užlaikymą kuo di-džiausio czystumo. Konstancijopolij, Italijoj arba Maskolijoj, kur gywentojai nesirupina apie czystumą, galėtu ji platinatiesi, bet ne krasztuose, kur nelauko neįokių suskretimų. Kada paskutinę kartą apsi-reiszkę pawietrę Kantuose, 70,000 chiniečių nuo jos pasimi-rė, bet anglionų apgywentoj miestu dalyje nu buwo nė wieno apsigimimo. Nė wienas isz europie-

čių gydytojų, apsi-reiszkus pawietrę tarp chiniečių mieste Hong-Kong, kurie nuolatai lan-kė serganczius, neušikrėtė. Ant apsi-augojimo nuo jos, reikalinga wien gywentoj pagal higienos įa-kymus ir rupintiesi apie kuo didžiausią czystumą; tas ne wien pawietrę, bet ir kiekwienai ligai užkerta kelį. Isz apsigusių pa-prastai mirszta po 90—95 ant kiek-wieno 100, daugiau mirszta isz wi-sų ligų wien apsigę nuo padukimo nuo ko labai retai kas iszgyja jeigu tik sykį apsigro. Pawietrę asper-ga labiaus negu žmonės wisokios žwerių weisles, kaip antai žiur-kės. Apsigusių jos iszlenda isz olų ir labiausiai ligą platina. Manson sako, kad ta liga, jeigu pa-ims gana ir suskretusiai gywenan-čių indiečių mieste Bombay, tai isznaikys mieste žiurkės.

Kwarantėn Manson laiko už neatsakanczia ant ne daleidimo ligos į Europą todėl, kad ji yra ant žmonų uždėta, ligą gi plati-na labiausiai žiurkės, kurių nesu-laikys bėgant per rubežių nėjoki kareiwų kordonai.

Papiežiaus kariauna.

Laikę prancuzų su wokiczias karės 1871m., kada prancuzai, ant apgynimo sawo tėwynės, pri-wersti buwo paszaukti isz Rymo sawo kariaunų ten esanczių ant apgynimo papiežiaus ir jo užsi-likusių dar waldybių, pasitraukus prancuzams isz Rymo, ant papie-žiaus wiespatystės užpuolė itali-jony, užėmė wias gi waldybas ir Rymą teip, kad papiežiui paliko wien Rymo dalį Watikanu wadinamą. Daugumą seniaus už-laikomos kariaunos reikėjo pa-leisti, bet pasiliko dar jos dalis. Dabartinė papiežiaus kariauna, pagal „Rheinische Westfalsche Zeitung“, susideda isz penkių korpusų: Rymo gwardijos, Szwecarių gwardijos, Rymo sar-gybos, Žandarų ir militariskai suorganizuotų Ugnagesių. Rymo gwardija susideda isz 50 kareiwų; į ją priguli sunus Rymo aristokratijos. Alga kiekwieno kareiwio yra 60—80 dol. ant mė-nesio, apart netikėtų įplaukimų nuo naujai iszrinktų kardinalų. Szwecariška gwardija susideda isz 100 kareiwų; į ją priguli druti dūgaloti giwentajai pie-tinių Szwecarijos kantonų. Turi jie gerus Remingtono karabinus, jie gauna užlaikymą ir po 60—120 lyrų (12—24 dol.) ant mė-nesio algos, Rymo sargai susi-deda isz dwiejų kompanijų; sanariasis jų yra jauni Rymo gy-wentojai. Jie ne gauna algos, tik downą ant įstaisyimo apsi-rėdymo ir ginklų; jie turi sawo muzikantų kapeliją. Papiežiaus žandarų yra 120; jie užlaiko pa-rėdką widuryj papiežiaus rumo, jie turi kuo praszciausią garbę, kaip ir maskolių žandarai. Tarp žan-darų ir szweicariškos gwardijos yra dideli sawitarpinė neuzkanta ir todėl Watikano waldžios nori žandarus su wisu paleisti ir jų wieton skaitlių Szwecarių padau-ginti dwigubai. Papiežiaus ugnasargių yra 30, bet kad jie ne turi czia labai kę weiktų, taigi ir jie atlieka kareiwiską tarnystę. Wisa ta kariauna priklauso teip wadinamam karės ministeriui. Isz wiso gi wisa papiežiaus ka-riauna susideda isz 600 kareiwų.

Naujos kningos.

Geniu Dede, „Ukininko“ priedas Rutsejo m. Tilzej. 1896. Po tokiu uždavinimu iszejo dabar naujai perspaudyta kni-gutė. Yra tai paszneckėjimas tarp kaimiečių apie prisidėjimą ma-skolizskų waldžių prie žmonių gywenimo. Iszaiszkintą czia, kad waldžios prisideda prie žmonių gywenimo wien lupdamos nuo jų wisokius mokeszczius. Kur žiuri, wisur žmones wien mokeszczius moka ant wiespatystės naudos, bet, ypacz Lietuwij, wiespatystė niekuom už tuos didelius mokeszc-zius neatlygina. Nė tik žmogus moka tuos mokeszczius, kokius ant paraginimo szaltyszius nesza; wiespatystės kasa, bet moka už wiską: už gėrymą, kokį perka karcziamoj, už duoną, kurią wal-go, už sawo apsi-rėdymą, už taba-ką, kurį roko. Ką tik žmogus daro, ko tik reikalauja, turi wiespaty-tes užimokėti. Genių Dede sten

giasi iszaiszkinti kitiems ukioj kams, kad eulyginant su turtais neturtingi mokeszczių daugiausai turi užimokėti. Gerdamas deginę moka brangiaus negu ji kasztuo-ja, moka sawo dalį akczyzių, kokį randas ant degtinės už-krowė. Pirkdamas mieste duoną, užmoka už ją brangiaus, nes yra užkrauti mokeszcziiai ant žemės, taigi parduodamas jawus ukinikas priwerstas už juos brangiaus reikalau, taigi ne tik sugr-žini-mo kasztų darbo prie jawų au-ginimo, bet ir mokeszczių, kokius turi mokėti į wiespatystės idą. Pirkdamas audimą ant apsi-rėdy-mo moka mokeszczius ant fabriky darbo užkrautus ir maitus ant wisokių užrubežiuose padirbtų maszių, kokias fabrikantai turi isz užrubežių parsigabendyti. Dėl tų mokeszczių wiskas „askolijoj“ žmogui brangiaus kasztuoja, negu isz tikro wertas; dėl tų mokeszczių į bedugnį wiespa-tystės pilwį ir uždabris darbinį ko mažesnis. Pasakojime Genių Dėdės tas yra labai suprantamai iszaiszkintas.

Swetimi Balsai.

Sį metą užgims Peterburge maskolizskas laikrasztis „Glasnost“ patalpino straipsnį apie už-duotę Maskolijos kaslink jos pa-rubežių ne maskolij apgywentų. Laikrasztis, matomai norėdamas užsiplėnyti garbę tarp maskoliz-skų paszlemėkų, sako, kad randas priwalo stengtiesi wien sumasko-linti, taigi suwisu pawersti ir maskolius ne maskolizskus gai-walus tuose pakraszcziuo-se. Lengwa yra sumasko-linti nuomius, neturinczius sawo kulturos gywentojus Azi-jos, kadangi tie, susidurę su au-gszciaus kultuризskai stowin-cziiais, greitai papuola po įtekme tos augsztesnės kulturos ir ky-lant ten apszewietimui, platinasi ir maskolystė. Czia todėl, ant su-maskolinimo tų gaiwalų, nėra re-ikalo wartoti priewartą arba pris-paudimą, kadangi azijatai ir be prispaudimo greitai į maskolius pawirs. Wisai kitaip yra, sako „Glasnost“, su wakariniams Mas-kolijos parubežiams. Cziasuwiui gy-wentojai turi sawo kultūrą, nors ant tos diwos, berods Maskolija, sustabžiusi jų kilimą, jau juos pralenkė, bet wisgi laukti reiktu per ilgai, kol jie susimaskolins—todėl tai czia Maskolijos randas priwalo jų sumaskolinimą susku-binti, wartodamas priewartą ir abelnai kiekwieną ginklą, kuri-sai gal ta sumaskolinimą tų pa-kraszczių skubinti. Protėstų prispaustų czia gaiwalų, pagal tą laikrasztį, nėra reikalo klausyti. Daugiausai tokių protėstų, sa-ko toliaus „Glasnost“, priesz pri-werstin maskolinimą ateina isz Lietuwos. Bet tas krasztas nė ne pakraszcziaili! Tai tikrai masko-lizski krasztai, kurie trumpai bu-wo po lenkų waldžia ir buwo su priewartą barbariską budą su-lenkinti ir czia dabar grįžta atgal pirmiaus pamaty maskolizska tauta. Juokingai butu abejoti ar tinka tokie darbas. Butu su wi-su ne žmoniskų daryti prieszin-gai ir jeigu mes nesugrąžin-tume tiems sulenkintiems kras-ztams tikros jos tautystės—tas pa-zemintu wien musų wardą.

Teip atwirai sprotauja masko-lizskas laikrasztis. Gerai, kad nors atwirai ta kalba, prie ko maskolizskos waldžios ne drysta prisipažinti. Mes niekada ne abo-jojome, kad toki yra mēriai ma-skolizskų caro bernų Lietuwij, nors jie stengiasi užsiginti ir pasi-rodyti, ypacz užrubežiuose, bal-tesniais negu isztikro yra, nes prisipažinant prie barbariskų mierių ir darbų, užrubežiuose ma-skolius palaikytu už nuomius, nezonizskus, terszanczius ciwili-zacijos 19 amjį, kokiais jie, su mažais iszskyrimais, isz tikro yra. Žodžiams laikraszcio „Glasnost“ maskolij pasirodo pasimirdusiais azijatais, jie azijataus juk ir szokią tokią liucosybę pripažį-ta; Europoj jie pawojingi jos ciwili-zacijai. Lietuwiai priwalo ta gerai žinoti ir nepriwalo laukti malonės nu carų, kadangi jos wos užtekės ant apdowanofimo azijatu. Netikėtume todėl pažadėjimas maskolizskų waldžių, nes jos mums nieko nesuteiks kaip buwo, teip ir pasiiks jos musų naikin-tojoms. Pasistengime wien isz-mintagai, krowoj, pasiprieszinti waldžių neteisybėms ir skria-dinam. Musų ateitis ne carų rankose, bet mes pats ją laiko-me: jeigu sawo pasielgimais už-sipelnysime ant geresnės negu dabar ateities, jos ir sulauksime—ne sustabds to nė carai, nė kitokio maskolizski paszlemėkai. Ant ko užsiplėnysime, to ir su-lauksime!

GEOGRAFIJA

ARBA.

MOKSLAS APIE ŽEMĘ.

I DALIS.

Pagal prof. Archibaldą Geikie ir kitus.

IZENGA.

Mes ne abejome, kad kiekvienas žmogus pirmiausia norėtų pažinti žemę, ant kurios gyvena ir suprasti tą, ką ant jos mato.

Jeigu, paveikslan, sustojate ant tilto ir žiūrite į tekančią upę, norite žinoti, iš kur ta vandens daugybė atsiranda upė? Kodėl tas vanduo ne išnyksta? Žinote, kad vanduo paeina nuo lytaus, bet kokiu būdu tas iš debesų išpuoles vanduo atsirado upė? Kodėl tas vanduo sutvėrė upę?

Toliaus paklausite, iš ko atsiranda patsai lytus? Diena buvo graži, saulė szvietė, tik sztai užėjo debesys ir lysus pradėjo pulti vandens lašais, taigi supratote, kad lytus puola iš debesų, bet iš kokio szaltinio debesys ji semia? Kas priwerčia debesis semti vandenį ir paskui juom laistyti žemę?

Kokia priezastis verczia vandenį tekėti į vieną szalį, kodėl jie ne teka į prieszingą pusę? Net ir tada, kada upė mažai buwo vandens, teip kad per ją galėjote perbirsti, vanduo joje wisgi tekėjo, nors palengwa ir tai visada į tą paczią szalį. Matote todėl, kad vanduo upėj visada teka ir tai vis į tą paczią szalį. Ar galite iszaiszkinti sau priezastį tokio atsikimo?

Vakar matėte, kad upė vanduo buwo czystas, szia-dien gi jis drumstas. Pasemkite skleinczią to vandens ir palaikyte jį pernakty pamatysite, kas su juom pasidarys. Ant rytojaus pamatysite, kad vanduo stovioj vėl czystas, bet ant sklenyczios atsirado dumblo eilė. Taigi dumblas ir yra priezastis susidrumstimo vandens upėj. Bet isz kur czia atsirado tas dumblas? Matomai kad tarp jo, smarkių lytų ir užtvinusios upės yra koksi susirizimas.

Upė, lygiai nusekusi, kaip ir užtvynusi, visada teka į tą paczią pusę; dumblai buwo tekancio vandens teipogi į tą paczią szalį sugabenti. Stovėdami ant tilto ir prisizirėdami vandens tekėjimui, nekartą gal pats savę klausiate, kas pasidaro su tą vandens daugybė, su jo nesamais dumb-lais?

Atmykite, kad ta upė yra tik viena isz tukstanczių ki-tų tekanczių jusų tevyneį ir kituose krasztuose ir visos jos atlieka tą patį darbą: visos užtvysta nuo didelių lytų, vi-sos teka visada į vieną ir tą paczią szalį ir visos ant galo nesza savo vandenysze dalį dumblo.

Jeigu yra gražus oras, dangus melynas, tasyk saulė žiba dailiai, kitą vėl kartą debesys uždengia dangų ir jeigu jų susirenka daug, tasyk pradeda lyti. Matėte, toliaus, kad nuo lytaus upės užtvino ir tasyk vanduo; susidrum-szcia ir nesza daug dumblo. Taigi matote, kad yra susiriz-mas tarp dangaus ties jums ir žemės esanczių po jusų ko-joms.

Gyvenant ir dideliose miestuose galite tą patį užtėmy-ti. Paėmę kiek ant torielkos vandens puolanczio su lytum ant žemės, matote, kad jis yra czystas, bet vanduo tekan-tis miesto grabėmis yra drumstas, nes jis paėmė su sawim daug dulkių nuo ułyczų, Taigi miestuose matote tą patį. Taigi ir mieste galite užtėmyti, kad visokios permainos ant dangaus, gimdo atsakanczius permainas ir ant žemės.

Jeigu arczius susipažisite su visokiais gamtos apsi-reiszkimais, persitikirsite, kad jie wienas su kitu riszasi. Kaip tik galite atmyti, visada buvot susipažinę su saulės szwesia, debesimis, vėjais, lytumis, upėmis, szalcziiais, snie-gu ir tie apsi-reiszkimai teip jums buwo pažįstami, kad nie-kada ne jautėte reikalo su jais arczius susipažinti ir nu-sidzingote, jeigu kas paklausė apie priezastis jų apsi-reiszki-mų. Bet jeigu jums iszpultu gyventi tokiuose krasztuose, kur niekada ne lyja ir jeigu paskui persikeltume į krasztus kur dabar gyvenate ir jeigu pamatytumėte audrą ir lytų, ar ir tasyk nepaklaustumėt apie priezastis tokio apsi-reiszki-mo? Arba daleiskite, kad koksi vaikas isz karsztų krasztų atsilankė į jusų krasztą žiemos laike ir pirmą kartą savo amžį pamatė puolanti sniegą ir užszalusias upes, ar ne-žingėdus pasirodytu tie apsi-reiszkimai? Porą metų atgal, wiespatystę Peru netikėtai atlankė szalcziiai teip, kad van-duo užsidengė ledu; rytmetį moterys nuėjo vandens pasi-neszti ir radusios jį uždengtą kieto ledo pluta, nežinojo, kad reikia tą plutą pramszti, tik pakėlė riksmą ir „tikėjo-si, kad atėjo swieto pabaiga, kadangi Dievas vandenį nuo žmonių atėmė; užprikio maldas bažnycziose ant atitolinimo tos baumės. Jeigu jus paklauscziauo, kuom yra sniegas, kodėl žemė nuo szalczio sukietėjo, kodėl oras szaltas, ko-dėl upės užsidengė ledo pluta, ar galėtumėte tas priezastis isptėti?

Tuos wienok apsi-reiszkimus matote nuolatai. Jeigu apie tai pamislysite, persitikirsite, kad iszaiszkintas tų priezasczių ne teip lengwas, kaip jums isz syk rodėsi. Tegul jums nesirodo, kad apsi-reiszkimas, kokį matote kas-dieną ne vertas, idant ant jo atkreipti atydą. Nėra teip pa-prasto daikto, kurisai ne vertas butu žmogaus atydos ir kurio isztirimas ne atgabendų naudos.

Szitoje dalyje knigutės pakalbėsime apie daiktus ga-na paprastus, kokį yra ant musų apgywentos žemės, bet apie kuriuos daugumas skaitytojų ne žino, arba ne mi-slyja.

Oras, žemė ir jurės tai dideli gamtos kniga. Nepasi-ganėdinkite vien žinia, kad tokiai ir tokiai apsi-reiszkimas atsitinka, bet pasistengkite isz kiekvieno tokio apsi-reiszki-mo ką nors iszmokti. Kur tik nueisite, atrasite daiktus vertus prisizirėjimo.

Viliuosi, kad kiekvienas priwalo žinoti kiek nors apie orą, kuriuom kvėpuoja, apie žemę, ant kurios gyvena ir apie jų susirizimą. Yra ir daugias wisokių daiktų ir ap-si-reiszkimų ant žemės tarp sawės besijungiančių. Pažinę tuos apsi-reiszkimus, pažinsite vieną mokslo dalį, pramintą *Fiziska geografiaja*, kuri užsiima žemės apraszynu ir per-mainų ant jos pawirszius. Mokslas tas ne sunkus ir labai užimantis. Susipažįstate su visokiais atsitikimais, kurie prie jusų akių darosi, stengiatiesi suprasti, ką jie reiszka ir jų sawitarpinį susirizimą.

Zemės pawidalas.

Pirm pradėsiant tirinėti wisokius atsitikimus ir per-mainas ant žemės pawirszius, turite pirmiausai gerai su-prasti, kokį ta musų apgywenta žemė turi pawidalą ir susirizimą koksi yra tarp žemės ir tarp saulės.

Jeigu stovite ant lygumos, arba žiūrite ant jurių pa-

wirszius, rodosi jums, kad žemė yra lygus plotas lyg ne-iszpaskyto didumo popieros laksztas, prie kurio gale lengvai galima prieiti, jeigu tik teip toli eisite. Tokios nuomonės buwo net mokslinecziai tolimoj senovėj. Tasyk visi tikėjo, kad mėnulis, saulė ir zwaigždes wien ant to su-tvertos, idant žmogui tarnautu apszwiesdamos diena ir nak-tį žemės pawirszių; melyną gi dangų su zwaigždėmis, laikė už-dangtį iszplėktą ties musų žemę.

Lengvai wienok persitikirinti, kad žemė ne yra lėkszta lyguma ir kad tas, ką laikėte už lėksztą lygumą, yra pus-tas. Ant didelių lygumų, kokį daug yra Lietuwij, galite matyti medžius ir triobas ant jų stowinczius, bet ne toliaus kokį 8—9 viorstų, toliaus matote wien labai augstas triobas ir medžius, arba stowinczius ant kalno. Užlipę ant bažnyczios bokszto, matote toli ir tokius daiktus, ko-kių stovėdami apaczioj matyti negalėjote, o jeigu užlip-tumėte ant wirszunės augszto kalno, matytumėte tokių daiktų dar daugiau, kurių apaczioj stovėdami ne matėte. Juo augszciaus pasikėlėte, juo toliaus matote.

Jeigu stovėdami ant jurių kranto matote žėglius ir stiebus toli plaukanczio laivo, užlipę ant augsztos prie kranto olos, ne tik stiebus pamatysite, bet ir visą plaukantią laivą ir jeigu bus laivai dar toliaus, tai ir tuos akys jusų pasieks, ir jie rodysis lyg tamsus laszai ant su-sikeitimo jurių pawirszius su anuom matomu dangaus dangcziu; tų laivų stovėdami ant kranto su visu ne matė-te.

Stovėdami ant wirszius tos iszkilusios uolos ir žiūrė-dami į toli plaukanczius laivus, persitikirinote, kad tuli isz jų, kurie isz pradžių buwo teip toli nuo jus, kad vos galėjote juos užmatyti kaip juoda laszą, stojasi vis dides-niais, matote juos vis aiszkiaus. Pasirodo pirmiausai stie-bų wirszunės, paskui žėgliai, paskui apatiniai žėgliai ir ant galo laivo apaczia. Laivai tie atplaukė isz to krasztu, ku-ris jusų akims rodėsi galu matomo swieto.

Isz kitos vėl pusės, tie laivai, kurie isz pradžių buwo arti jus, pradeda tolintis. Isz pradžių užsidengia jų apa-czia, toliaus žėgliai ir stiebai ir ant galo visas laivas isz-nyksta.

Tėmydami tokius atsitikimus, renkate faktus, kurie jums rodo, kad žemė, ant kurios gyvename, nėra tai lėkszta lyguma, bet kreiva, iszpusta, ar kitaip sakat, ji yra apskri-ti. Darydami tokius tėmyjimus ir besistengdami surasti priezastis wisokių atsitikimų, kokius matote, nealsinate protiszką pajiegiu, o wienok, to ne jausdami, atliekate mokslineczią tirinėjimą. Tėmydami besiatinanczius ir besi-tolinanczius laivus, jus rinkote faktus. Rinkdami tokius faktus ir jų tarp sawės susirizimą, ir ant to pasirėmę spres-dami, kad žemė yra apskriti, jus elgėte pagal *induktiszką* mokslineczų tirinėjimų būdą. Sujungimus užtėmytų faktų su sprendimais paremtais ant saprotavimo vadiname *mok-slu*.

Tokių būdu iszaiszkinate, kad senovės nuomonė apie lėksztą musų žemės pawidalą buwo klaidi. Žinote dabar, kad nors lėksztas jums rodosi lygumos arba jurių pawirszius, bet jos yra dalimis didelio musų žemės apskriczio. Jeigu iszkeliatume isz kokio nors krasztu ir traktumėte vis į vi-ną pusę, tai ant galo sugrįžtumėte į tą paczią vietą, isz kur iszkeliavote. Apkeliatumėte tasyk aplink visą žemės apskritį ir persitikirintumėte, kad jis yra isz tikro apskritys. Tokias keliones jau ne kartą atliko. Danguis jurių apkelio aplink žemę ir wieton prisigriebti jės krasztu, per-sitikirino, kad jurės ir kiekzemiai visur turi tą patį apskri-tų pawidalą, kokį mes matome ir pas mus namieje.

Ant jurių buvant greitai galima suprasti, kad žemė yra apskriti, ant žemės wienok, ypacz gi kalnuotose wieto-se, tą sunkiaus užtėmyti ir sunkiaus suprasti, kaip tokios nelygumos, kokiomis yra kalnai, gal tverti apskritį. Tą wienok teipogi suprastite, jeigu atsimysite, kad žemė yra teip dideli, kad augszciausi kalnai, suliginant su jos didumu, yra wien kaip maža dulkė. Tiktai lygiose wietose, kaip an-tai ant jurių, žiūrint greiciuoz galima suprasti tikrą musų žemės pawidalą. Bet ir didžiausiose nelygumose žemės pawirszius yra teipogi kreivas, iszpustas, nors musų akys to nė gal užtėmyti ir susekti.

Iszspitumas tasai ne didelis; laivus ant jurių galite matyti gana toli, pakol jie pasikawos nuo jusų akių. Tas rodo, kad žemės apskritys turi labai didelį spindulį (spin-dulus yra tai bruksznis, arba tolima nuo widurio apskri-czio iki pawirsziui). Didumą žemės apskriczio iszmato-vo mokslinecziai astronomai ir isz to iszmatojimo matyt, kad jis yra teip didelis, kad geležinkelio trukis, bėgdamas ant valandos po 50 viorstų, reikalautu apie mėnesio laiko ant apibėgimo apie visą žemę.

Astronomai iszmato-vo visą žemės didumą ir persitikir-no, kad ji ne su visu tikras apskritys, bet ji teip wadina-mas sferoidas. Taigi apskritys suplotas dwiejuose galuose. Bruksznis nutiestas per žemės widurį nuo wienos iki kitai to susilpojimo wietų, arba tarp polių, turi 12712 kilome-trų (kylometras 1000 metrų arba 3300 pėdų, taigi netoliesa maskolizsko viorstu) ir wadinasi jisai polių skersbrukszni; bruksznis gi nutiestas per widurį žemės ir jungiantis ko-kias nors dvi wietas ties ekwatoriumi, arba ties widuriu žemės ir jungiantis kokias nors dvi wietas ties ekwatoriumi, arba ties widuriu žemės, turi 12754 kilometrus ir wadina-si ekwatorijszkų skersbrukszni. Taigi polių skers-bruksznis yra trumpesnis už ekwatorijszkąjį ant 42 ky-lometru.

Diena ir naktis.

Kas dieną matote jus nusileidziančią ir užtekanczią saulę. Kasnakt, jeigu tik dangus neapsinaikaus, matote zwaigždes ir mėnuli, atliekanczius sau paskirtą kelį. Nėra daikto, kuriam labiaus patikėtumėte už tą, kad saulė ry-to vėl užtekės ir kad ji kasdieną atliks savo kelį dangaus ruimuose. Tėmydami saulę, zwaigždes, mėnuli matote, kad jos isz palengwo bet nuolatai keliauja aplink žemę. Ar kada nors pamislyjote apie priezastis tokios jų kelionės?

Jeigu saulė szvieczia, jaucziate szilumą; jeigu debesys užkloja dangų, jaucziate, kad pasidarė szalczius, o nak-tį, kada saulės swiesis ne matyt, buwa dar szalczius. Dieną matote szwiesą apimanczią visų dangų, bet kaip tik saulė pasikawoja wakarnose, tamsa atlanko žemę. Isz to ma-tote, kad szwiesia ir sziluma jungiasi wiena su kita ir kad jos paeina nuo saulės.

Seniaus tikėjo, kad žemė stovi ant wietos ir kad ji už-ima swieto widurį, apie kurį saulė, mėnulis, zwaigždes at-lieka savo nuolatinę kelionę. Dar ir mes sziaidien sakome apie kitus dangiszkus swietus, kad jie *užteka* ir *nusileidžia*, lyg kad jie keliautų apie musų žemę.

Isz tikro gi žemė, wieton buti widuriu swieto, yra wien wiena isz paswiczijų keliaujančių apie saulę. Saulė yra di-delis, karsztas dangiszkas kunas, kuri kaitina ir apszvie-cia musų žemę, bet užtai žemė nuolatai apie saulę keliau-ja.

(Toliaus bus)

